

Relatorio sobre a aplicación en Galiza da
**Carta europea das linguas
rexionais ou minoritarias**
(2014-2016)

©2018 A Mesa pola Normalización Lingüística

Avenida de Lugo 2A entresollado A
15702 Santiago de Compostela
www.amesa.gal

1. Presentación

A Mesa pola Normalización Lingüística elaborou o Relatorio sobre a aplicación en Galiza da Carta europea das linguas rexionais ou minoritarias 2014-16 como resposta ao Quinto informe sobre o cumprimento en España da Carta europea das linguas rexionais ou minoritarias, do Consello de Europa 2014-2016.

A Carta europea das linguas rexionais ou minoritarias é un dos proxectos máis ambiciosos para o recoñecemento e a protección das linguas sen estado. A Carta europea das linguas rexionais ou minoritarias aprobouse como convención internacional no marco do Consello de Europa en 1992.

Foi ratificada polo Estado español e entrou en vigor o 1 de agosto de 2001 e constitúe un instrumento de recoñecemento e de protección xurídica da nosa lingua. Hai que ter en conta que a lexislación de Galiza para o galego recoñece principios recollidos na Carta en moitos ámbitos; nalgúns, a lexislación galega supera a Carta; noutros, a Carta europea outorga maior protección.

En outubro de 2014 a Mesa pola Normalización Lingüística elaborou o Relatorio sobre a aplicación en Galiza da Carta europea das linguas rexionais ou minoritarias como resposta ao Cuarto informe sobre o cumprimento en España da Carta europea das linguas rexionais ou minoritarias¹ que lle entregou ao Comité de Expertos do Consello de Europa.

En anteriores informes o Comité de Expertos alertara sobre os incumprimentos da Carta Europea en relación ao galego en diferentes ámbitos nomeadamente no do ensino onde sinalaba «que debe ofertarse unha educación predominantemente en galego» ou no ámbito da xustiza e a administración pública. Estes incumprimentos aparecen tamén no último informe do Comité de Expertos sobre a Carta no Estado español².

A Mesa lembra que nin as recomendacións do Comité de Expertos nin as indicacións do propio Consello de Europa foron aplicadas polo Estado, ao contrario, en moitos casos actuouse en contra do que estes sinalaban. En 2016 despois da publicación do informe do Comité de Expertos do Consello de Europa a Mesa instou ao Estado español e á Xunta para disporen os medios para garantir o cumprimento da Carta en todos os aspectos³.

A Mesa pola Normalización Lingüística remitiu a todas as organizacións políticas e concellos de Galiza unha proposta de moción⁴ para expresar o apoio á Carta europea das linguas rexionais ou minoritarias e instar a Xunta a que cumpra coas súas obrigas en relación ao galego. Contou co compromiso de todas as forzas políticas agás o Partido Popular que é quen goberna⁵.

O rexeitamento social a estes incumprimentos e a reivindicación da aplicación da Carta e atención por parte das autoridades ás recomendacións do Comité de Expertos mobilizou en Galiza dúzias de miles de persoas⁶ a través das reivindicacións da plataforma cidadá Queremos Galego, impulsada e coordinada pola Mesa pola Normalización Lingüística e composta por máis de 600 colectivos de todos os ámbitos sociais⁷.

Confiamos que o noso informe axude ao Comité de Expertos do Consello de Europa para comprobar o grao de cumprimento da Carta en relación á lingua galega.

---

¹ Relatorio sobre a aplicación en Galiza da Carta europea das linguas rexionais ou minoritarias. A Mesa pola Normalización Lingüística, 2014. Dispoñíbel en <https://www.amesa.gal/informes/relatorio-sobre-aplicacion-en-galiza-da-carta-europea-das-linguas-rexionais-ou-minoritarias>.

² Informe do Comité de Expertos sobre a Carta no Estado español. Dispoñíbel en https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805c2b0b.

³ Dispoñíbel en <https://www.amesa.gal/noticias/noticias-da-mesa/a-mesa-mostrase-avergonada-tras-as-rotundas-recomendacions-sobre-o-galego-dos-ministros-do-consello-de-europa#more-21885>.

⁴ Dispoñíbel en <https://www.amesa.gal/wp-content/uploads/proposta-mocion-carta-consello-de-europa-pdf.pdf>.

⁵ Moción conxunta das forzas políticas galegas. Dispoñíbel en <https://www.amesa.gal/noticias/noticias-da-mesa/compromiso-maioritario-das-forzas-politicas-coa-mocion-para-o-cumprimento-da-carta-europea-das-linguas-e-a-derrogacion-do-decreto-contra-o-galego#more-21907>.

⁶ «A Galicia máis viva en defensa do galego». *El Correo Gallego*, 17 de maio de 2016. Dispoñíbel en <https://www.elcorreogallego.es/galicia/ecg/miles-persoas-reivindican- legado-das-irmandades-da-fala-manuel-maria-defensa-do-idioma/idEdicion-2016-05-17/idNoticia-997699/>.

⁷ Manifestación de Queremos Galego polas rúas de Compostela. TVG. 17 de maio de 2016. Dispoñíbel en <http://www.crtvg.es/informativos/manifestacion-de-queremos-galego-polas-ruas-de-compostela-na-defensa-da-lingua-2070859>.

2. Datos sociolingüísticos

O galego pertence ao sistema lingüístico galego-portugués. É a lingua propia de Galiza, territorio onde se orixinou. Desde o século xv comeza un proceso de substitución lingüística e imposición do castelán que leva aparelhada a exclusión do galego e que se acentuará a medida que se consolida o Estado nos séculos XIX e XX. Relegada ao ámbito privado, manterase como lingua maioritaria da sociedade galega até finais do século XX. A presión social a favor da súa normalización conseguirá a declaración legal como lingua propia e oficial no Estatuto de autonomía en 1981⁸.

O galego fálase en catro territorios onde o galego é lingua propia (Galiza, Eo-Navia (Asturias), Bierzo e As Portelas (Castela e León) e o val do Xálama (Estremadura) todos no Estado español.

Galiza e Castela León son os únicos territorios nos que o galego ten recoñecemento legal, tendo en Galiza o recoñecemento de lingua oficial e figurando como lingua de especial protección no Estatuto de Castela e León. Porén, o goberno galego mantén unha actitude belixerante contra o seu idioma desde 2009, e en Castela e León non existe ningún recoñecemento práctico da aplicación obrigada da Carta segundo o contemplado no instrumento de ratificación da Carta polo Estado español en 2001⁹.

Os gobernos de Asturias e Estremadura son contrarios ao recoñecemento e uso da lingua galega e por tanto contrarios á aplicación da Carta no que atinxe ao galego nos seus territorios de fala galega.

Os datos que proporciona o Estado sobre o número de falantes de galego no seu Quinto informe sobre o cumprimento da Carta europea das linguas non se corresponden cos sinalados nos estudos do Instituto Galego de Estatística (2014)¹⁰ nin do Consello da Cultura Galega¹¹, tomando só as partes que poden dar lugar a interpretacións deliberadamente falsas e que mostrarían unha situación favorábel á lingua galega, que non é a que mostran estes estudos, nin garda relación coa acción da administración (comezando pola propia Carta), nin co marco xurídico actual.

Ademais de ofrecer información sesgada, obvia deliberadamente cruzar os datos con estudos anteriores para ver cal é a evolución. A comparación dos datos da RAG, co seu *Mapa Sociolingüístico de Galicia* (volumes de 1992 e 2004) como o estudo do Consello da Cultura Galega (*A evolución sociolingüística 1992-2008*), no que se analisaban os datos do IGE de 2009 ou os que fai referencia ao informe do Estado: Enquisa estrutural a fogares 2013 (IGE 2014)¹² e *Prácticas e actitudes da mocidade en Galicia* (Consello da Cultura Galega, 2017)¹³, evidencian que desde 1992 (data do primeiro estudo fiable) até hoxe o proceso de substitución lingüística do galego polo castelán segue avanzando de xeito sostido e continuo, por mor da perda de transmisión interxeracional (de pais e nais a fillos/as) e tamén pola perda intraxeracional.

O único dato abertamente positivo que reflicten, a mellora inequívoca das competencias lingüísticas autopercibidas, explícase facilmente polo punto de partida que reflicten os primeiros estudos, nos que as xeracións máis vellas estaban escasamente alfabetizadas ou estábano nunha época na que o ensino do galego na escola estaba prohibido.

A introdución do galego no sistema educativo mellorou sen dúbida os índices de alfabetización, a capacidade de ler e escribir en galego, mais non evitou por si o descenso en falantes.

O informe do Estado sinala que o maior descenso de galego-falantes prodúcese en maiores de 45 anos. Porén, se observarmos os dados do IGE (táboa adxunta) veremos como a perda de falantes é

⁸ Estatuto de autonomía de Galiza. Dispoñíbel en <https://www.xunta.gal/estatuto/titulo-preliminar>.

⁹ Instrumento de ratificación da Carta Europea de linguas rexionais e minoritarias. Dispoñíbel en http://www.seap.minhap.gob.es/dms/es/areas/politica_autonomica/coop_autonomica/Oficina_Lenguas_Oficiales/Documentacion/parrafo/05/text_es_files/CARTA-EUROPEA-DE-LENGUAS-REGIO.pdf.

¹⁰ Dispoñíbel en https://www.ige.eu/web/mostrar_actividade_estadistica.jsp?idioma=gl&codigo=0206004.

¹¹ Dispoñíbel en <http://consellodacultura.gal/publicacion.php?id=4293>.

¹² Enquisa estrutural a fogares. Coñecemento e uso do galego. Instituto Galego de Estatística. 2014. Dispoñíbel en https://www.ige.eu/web/mostrar_actividade_estadistica.jsp?idioma=gl&codigo=0206004.

¹³ *Prácticas e actitudes da mocidade en Galicia*. Consello da Cultura Galega. 2017. Dispoñíbel en <http://consellodacultura.gal/publicacion.php?id=4293>.

continuada a medida que desce a idade, e nunha evolución continua de 2003 a 2013 con algunha excepción no período 2003-2008.

Todas as investigacións sinalan que o galego é a lingua que sofre unha caída máis acusada de todas as que teñen rango de cooficialidade no Estado, que en dez anos se duplicou o número de persoas que nunca o utilizan e que na xente nova das principais cidades galegas o uso do idioma propio do país é algo residual.¹⁴

—*Persoas segundo a lingua na que falan habitualmente*¹⁵

	<i>Máis galego ca castelán</i>			<i>Máis castelán ca galego</i>			<i>En castelán sempre</i>		
	<i>2003</i>	<i>2008</i>	<i>2013</i>	<i>2003</i>	<i>2008</i>	<i>2013</i>	<i>2003</i>	<i>2008</i>	<i>2013</i>
<i>De 5 a 14 anos</i>	27,10	15,26	13,20	13,23	20,87	11,91	34,17	29,59	47,09
<i>De 15 a 29 anos</i>	28,49	18,59	19,78	17,25	24,37	16,91	25,55	25,47	33,64
<i>De 30 a 49 anos</i>	36,63	22,06	23,07	20,17	26,59	20,90	21,81	24,48	29,42
<i>De 50 a 64 anos</i>	51,16	34,26	35,42	21,91	32,67	24,22	13,51	15,77	21,52
<i>De 65 ou máis anos</i>	66,11	52,90	52,74	15,76	25,60	21,08	10,53	10,98	13,80
Total	43,20	30,29	31,20	18,32	26,73	20,29	19,66	20,28	26,25

A competencia lingüística autopercebida non se pode equiparar plenamente nin ao uso nin á competencia real que só se pode demostrar coa práctica. En relación a isto, o estudo do IGE indica claramente unha tendencia a maior incapacidade de falar galego a medida que diminúe a idade. Estamos por tanto diante dun problema de perda da transmisión interxeracional imprescindible para manter a lingua, que o sistema educativo non pode manter.

Pola contra o Estado límitase a mesturar diferentes niveis de coñecemento que van desde moito a nada, o que non deixa de ser unha manipulación dos datos que só pode ocultar o nulo interese por mudar a realidade en relación á posibilidade real de uso da lingua galega.

Na mesma liña o informe do Estado chega a manipular a causa do coñecemento amplo da lingua na sociedade galega e atribuílla á introdución no ensino hai 35 anos, sen reparar en que o galego, a diferenza do castelán, é a lingua propia de Galiza.

Citando o estudo *Prácticas e actitudes lingüísticas da mocidade en Galicia*, o Estado sinala a actitude xeral favorábel á dignificación do galego e do seu recoñecemento como lingua útil. Sendo certa esta afirmación, malia se manteren aínda vellos prexuízos en relación ao galego, cumpriría indicar que grande parte das políticas de involución respecto da normalización do idioma galego, producíronse de costas ao pensamento maioritario, e que se esa actitude favorábel ao galego non se traduce en maior uso é por imposibilidade práctica de facelo, por menor calidade de coñecemento e por ausencia de espazos onde facelo, nomeadamente os contemplados na Carta europea.

¹⁴ IGE 2014: Persoas segundo a lingua na que falan habitualmente. Datos por tamaño de municipio. Dispoñíbel en [http://www.ige.eu/igebdt/esqv.jsp?ruta=verTabla.jsp?OP=1&B=1&M=&COD=2957&R=0\[3\];1\[0:1:2:3\]&C=2\[0\];3\[all\]&F=&S=998:12&SCF=](http://www.ige.eu/igebdt/esqv.jsp?ruta=verTabla.jsp?OP=1&B=1&M=&COD=2957&R=0[3];1[0:1:2:3]&C=2[0];3[all]&F=&S=998:12&SCF=).

¹⁵ IGE 2014: Persoas segundo a lingua na que falan habitualmente. Dispoñíbel en [https://www.ige.eu/igebdt/esqv.jsp?paxina=001&c=0206004&ruta=verPpalesResultados.jsp?OP=1&B=1&M=&COD=2953&R=0\[all\]&C=1\[all\];3\[all\]&F=2:0;9912:12&S=&TI=1](https://www.ige.eu/igebdt/esqv.jsp?paxina=001&c=0206004&ruta=verPpalesResultados.jsp?OP=1&B=1&M=&COD=2953&R=0[all]&C=1[all];3[all]&F=2:0;9912:12&S=&TI=1).

— *Persoas que saben falar galego. Datos por sexo e idade (%)*¹⁶

	<i>Moito</i>			<i>Bastante</i>			<i>Pouco ou nada</i>		
	<i>2003</i>	<i>2008</i>	<i>2013</i>	<i>2003</i>	<i>2008</i>	<i>2013</i>	<i>2003</i>	<i>2008</i>	<i>2013</i>
<i>De 5 a 14 anos</i>	56,98	45,02	40,08	25,08	38,61	37,22	17,94	16,36	22,70
<i>De 15 a 29 anos</i>	69,99	59,60	60,27	22,07	29,83	27,90	7,95	10,57	11,83
<i>De 30 a 49 anos</i>	65,72	52,29	59,14	21,78	34,57	27,11	12,50	13,15	13,74
<i>De 50 a 64 anos</i>	70,78	54,16	56,39	19,67	36,19	29,80	9,55	9,66	13,82
<i>De 65 ou máis anos</i>	70,75	55,55	59,73	21,32	37,50	31,39	7,93	6,95	8,87

Variábeis de corte: espazo = Galiza / Variábeis en filas: sabe falar galego, idade / Variábeis en columnas: medidas, sexo, tempo

IGE. Enquisa estrutural a fogares.

Nota: os datos fan referencia á poboación de 5 ou máis anos.

Non se inclúe a poboación que non pode falar un idioma por enfermidade ou discapacidade

A baixada no número de falantes explícase principalmente por dous factores:

- 1) Non houbo unha política activa de corrección das causas históricas de desprestixio social do galego e pola contra mantéñense vellos prexuízos, en ocasións, co amparo da administración pública.
- 2) Existe unha imposibilidade práctica de utilización e disposición normal da lingua galega en moitos ámbitos, nalgúns casos vulnerando a lexislación galega, estatal e a propia Carta europea, e noutros por manterse vixente a lexislación que outorga superioridade ao castelán.

As políticas lingüísticas que maioritariamente se levan aplicando nestes 35 anos non están a funcionar para garantir a recuperación do galego e mantense a súa exclusión da maior parte de ámbitos de uso.

A negativa da Xunta de Galiza por recoñecer dereitos recollidos na Carta, plasmouse no voto en contra no Parlamento de Galiza a tomar en consideración a Iniciativa lexislativa popular para a garantía dos dereitos lingüísticos no ámbito socioeconómico que pretendía dotar de contido real e práctico ao plan de dinamización do galego no tecido socioeconómico da propia Xunta de Galiza. Esta ILP contou co apoio de 30 000 sinaturas e co voto a favor de todos os grupos parlamentares agás o que sostén ao goberno galego.

— *Persoas segundo a lingua na que falan habitualmente. Datos por tamaño de municipio (%)*¹⁷

<i>Máis de 50.000 habitantes</i>	<i>2003</i>	<i>2008</i>	<i>2013</i>
<i>En galego sempre</i>	15,28	11,18	12,57
<i>Máis galego que castelán</i>	19,36	21,30	14,92
<i>Máis castelán que galego</i>	28,86	33,24	30,39
<i>En castelán sempre</i>	36,50	34,28	42,12

Variábeis de corte: espazo = Galiza / Variábeis en filas: tamaño do municipio, lingua na que fala habitualmente / Variábeis en columnas: medidas, tempo

IGE. Enquisa estrutural a fogares.

Nota: os datos fan referencia á poboación de 5 ou máis anos.

Non se inclúe «Outras situacións» («Galego/castelán e outras linguas» e «Outras linguas/linguaxe de signos») por falta de tamaño de mostra

Podemos deducir que as políticas lingüísticas que maioritariamente se levan aplicando nestes 35 anos non están a funcionar para garantir a recuperación do galego.

¹⁶ IGE 2014, Persoas segundo a lingua na que falan habitualmente.

¹⁷ IGE 2014, Persoas segundo a lingua na que falan habitualmente. Datos por tamaño e municipio.

A diferenza do que acontecía no cuarto informe, nesta ocasión o Estado non informa sobre a drástica redución dos orzamentos da sxPL durante o período de referencia. O ano no que este Goberno autonómico tomou o poder, 2009, o orzamento era de 21,5 millóns de euros e reduciuse desde 2015 á actualidade a 6,8 millóns de euros. Isto supón unha redución de máis do 70% do orzamento que non é explicábel nin xustificábel polo contexto económico (ningún outro departamento da Xunta sufriu recortes comparábeis).

Ten unha motivación claramente política e programática. O afogamento dos recursos económicos é, xunto coa iniciativa política e lexislativa, outro dos piares da política hostil contra o galego que desenvolve este goberno.

A respecto do amparo legal á utilización do galego cómpre indicar que para máis de 500 disposicións legais que amparan ou obrigan ao uso do castelán, o galego conta apenas cunha ducia, que distan moito de se aplicaren e respectaren como se sinalan nos sucesivos informes que a nosa entidade emite anualmente sobre vulneracións dos dereitos lingüísticos, a través da Liña do Galego, servizo público de asesoramento, queixas e parabéns emprestado pola Mesa pola Normalización Lingüística sen ningún tipo de axuda da administración estatal ou autonómica.

Esta lexislación ademais non é suficiente para cumprir coas expectativas sinaladas na Carta.

Vulnérase tamén o **artigo 6** da Carta, ao negar ante a cidadanía **información** sobre os dereitos e deberes establecidos por ela. Particularmente, a Xunta négalle aos pais e ás nais que queren educar os seus fillos e fillas en galego información sobre o amparo legal que a Carta lles ofrece a este respecto.

As consecuencias desta vulneración só son mitigadas por servizos de consultas e queixas como a Liña do Galego¹⁸ xestionado pola Mesa pola Normalización Lingüística sen colaboración do goberno estatal ou autonómico e que publica un informe anual sobre a súa actividade. Este informe e todos os publicados sobre ámbitos diversos son remitidos a diversas institucións entre as que se atopan a Secretaría Xeral de Política Lingüística, departamento público con responsabilidades en lingua, e os grupos parlamentares galegos. Resulta chamativo como o Estado no seu informe non fai ningunha mención a este servizo nin á Mesa pola Normalización Lingüística (con arredor de 5000 socias e socios, a máis numerosa das organizacións non gubernamentais do ámbito cultural de Galiza e con actividade ininterrompida desde 1986), e si pretende en ocasións facer pasar organismos públicos dependentes directamente do goberno estatal ou autonómico como entidades sociais.

---

¹⁸ A Liña do Galego. A Mesa pola Normalización Lingüística. Dispoñíbel en <https://www.amesa.gal/linhadogalego>.

3. Incumprimentos do articulado da Carta

Artigo 8. Educación

PARÁGRAFO 1

No que respecta á educación, as partes comprométense, no territorio no que se empregan as devanditas linguas e segundo sexa a situación de cada unha destas, sen prexuízo do ensino da(s) lingua(s) oficiali(s) do Estado, a:

- a) ofrecer educación infantil nas linguas rexionais ou minoritarias pertinentes;**
- b) ofrecer educación primaria nas linguas rexionais ou minoritarias pertinentes;**
- c) ofrecer educación secundaria nas linguas rexionais ou minoritarias pertinentes;**

Mantense o incumprimento destes compromisos, que xa foi sinalado na terceira e na cuarta avaliación. Continúa sen ofertarse a posibilidade de educación substancialmente en galego en ningunha destas tres etapas educativas e o Goberno galego fixo caso omiso á «enérxica instancia» que o Comité de Expertos fixo no seu anterior informe e non se fixo nada por ofertar educación en galego a quen así o solicitar. A Xunta de Galiza nega esa posibilidade desde o ano 2010 no que se suprimiron as liñas de ensino moi maioritariamente en galego a pesar da grande demanda e boa acollida polas comunidades educativas. Na actualidade esa opción só se garante a través de iniciativas sociais alleas ao goberno como as escolas Semente na etapa de 2 a 6 anos.

A pesar de que o TSXG declarou ilegais varios aspectos centrais do Decreto 79/2010 como a posibilidade de que a lingua na aula fose diferente á da materia, a Xunta non mudou a súa postura. O mesmo tribunal confirmara a plena legalidade do decreto 124/2007 derogado.

Neste período puidemos constatar as graves consecuencias que tivo a derogación do Decreto 124/2007 que introducía oferta de preescolar en galego e como mínimo de 50% de ensino en galego para todos os ciclos educativos obrigatorios, así como ciclos formativos e bacharelato, substituíndoo polo Decreto 79/2010, que limita a un máximo do 50% o número de materias a impartir en galego, co obxectivo de que sexan o 33%, prohibindo expresamente a impartición en galego de matemáticas na educación primaria e de Matemáticas, Tecnoloxía, e Física e Química en secundaria.

Estas consecuencias foron especialmente graves na educación infantil das cidades. As Galescolas, escolas de educación infantil, cun proxecto educativo que contemplaba uns contidos mínimos en lingua galega, foron substituídas polas Galiñas Azuis en 2010, ao tempo que se eliminaron os programas piloto de inmersión.

Como resultado o galego está excluído de grande parte das escolas infantís das cidades galegas xa que a introdución paulatina do galego en ámbitos onde, tal como afirma o informe do Estado, a propia lexislación establece a utilización do castelán por ser a lingua predominante ou non se efectiviza ou, simplemente non é suficiente, recibindo na práctica o tratamento de lingua estranxeira.

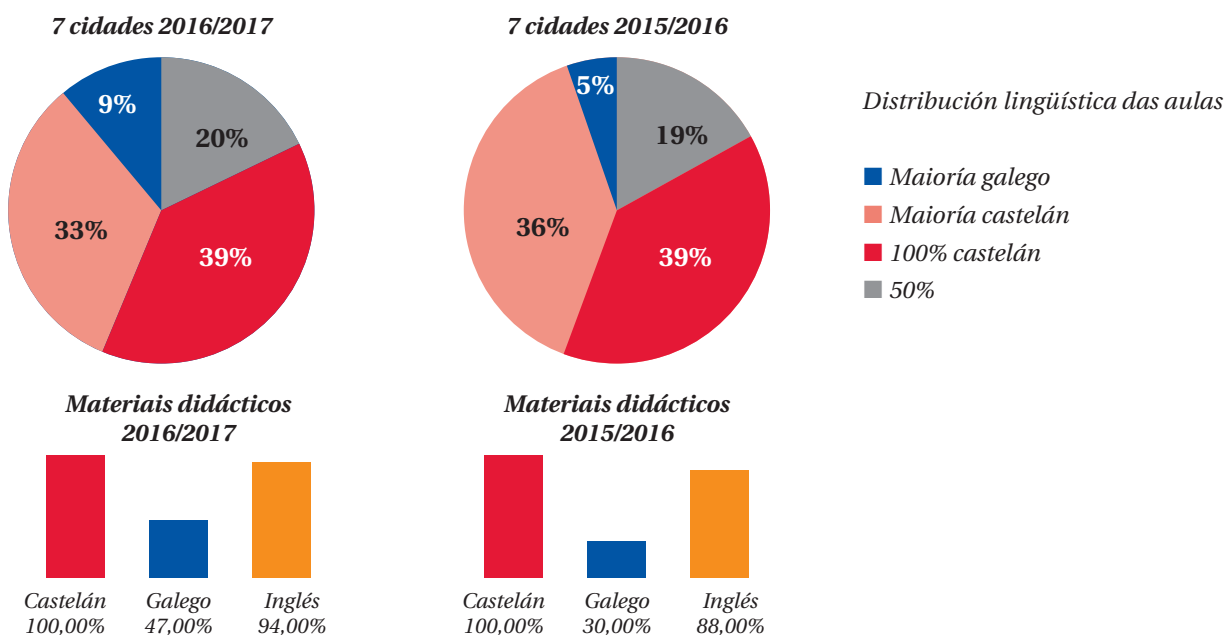
Un estudo¹⁹ da Mesa pola Normalización Lingüística sinala que o galego só está presente como lingua maioritaria (non única) no 5% das escolas infantís dos núcleos de máis de 50 000 habitantes, mentres só chega ao 50% no 19%. Estas cifras son moi inferiores á porcentaxe de falantes e tamén á demanda real existente de ensino en galego na sociedade.

---

¹⁹ *A lingua galega na educación infantil de Galiza de 3 a 6 anos*. Curso 2016/17. A Mesa pola Normalización Lingüística, 2016. Dispoñíbel en <https://www.amesa.gal/wp-content/uploads/informeinfantilde5-pdf.pdf>.

— Intervalos de poboación de máis de 50 000 habitantes, centros públicos e privados:
987 779 habitantes (36% da poboación galega)

No informe presentado pola Mesa pola Normalización Lingüística, os centros de educación infantil das cidades, mesmo aqueles que utilizaban o galego, queixábanse da falta de materiais de traballo neste idioma, mentres a totalidade contaban con eles en castelán e unha porcentaxe moi elevada en inglés.

No relativo ao ensino primario e secundario, o Estado menciona un informe da inspección educativa cuxa primeira publicación, sen máis información, corresponde ao propio informe.

Outros retrocesos experimentados neste ámbito son:

Non se levou a cabo ningunha campaña de sensibilización ante o uso do galego para os diferentes membros da comunidade educativa. Fronte á análise crítica dos prexuízos existentes en relación ao galego, a derogación do Decreto 124/2007 e a xustificación dada pola administración contribuíu a afortalos.

Reduciuse o apoio institucional e o financiamento ás equipas de normalización e dinamización lingüística que pasaron de 1 millón de euros en 2009 a 300 mil euros en 2017²⁰. O Decreto 79/2010 eliminou do seu nome oficial a referencia á «normalización».

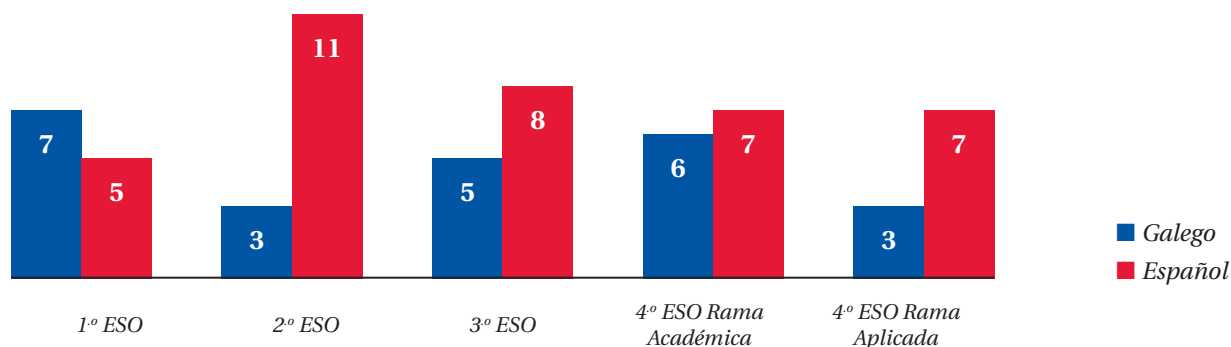
Aprobouse por parte do Estado a Lei orgánica de mellora da calidade educativa, que contempla a obrigatoriedade do Estado de garantir o ensino integramente en español a aqueles pais e nais que así o soliciten, abrindo a posibilidade de negar ao alumnado o coñecemento da lingua propia do seu territorio e mesmo de financiar con diñeiro público tal disparate pedagóxico. Ao tempo, prohíbese esta posibilidade para os pais e nais que queren escolarizar os seus fillos principalmente en galego.

A LOMCE incrementa a situación de desvantaxe de que xa partía o galego co Decreto 79/2010 ao dotar no secundario e no bacharelato de maior carga horaria ás materias nas que o uso do galgo está prohibido: Matemáticas, Física e Química e Tecnoloxía. As aulas en galego son menos do 33% onde está introducido o ensino en inglés, e menos do 50% no resto.

²⁰ DOG núm. 12, 18 de xaneiro, 2017.

Dispoñíbel en https://www.xunta.gal/dog/Publicados/2017/20170118/AnuncioG0164-301216-0002_gl.html.

— *Distribución lingüística por horas na ESO*

Moito do material educativo do proxecto Abalar e do proxecto de libro dixital *E-Dixgal* non está en galego, nin sequera o das materias que segundo o decreto se deben impartir nesa lingua.

---

d) ofrecer educación técnica e profesional nas linguas rexionais ou minoritarias pertinentes;

Este compromiso tampouco se está a cumprir. Non existe ningún material didáctico en galego na inmensa maioría das ramas dos ciclos de formación profesional, polo que é imposible que se estea a cumprir tanto o que indica a Carta como o propio Decreto 79/2010.

O galego tamén está completamente excluído da formación profesional a distancia, que afecta a cerca de 5000 alumnos e alumnas. A situación é tan grave que en decembro de 2013 o Goberno galego eliminou da Plataforma de formación a distancia os poucos materiais que xa estaban editados en galego e substituíunos por outros en español.

As probas libres de formación profesional, que permiten ao alumnado a distancia examinarse presencialmente por cada módulo, están a ser presentados só en castelán baixo o pretexto de facilitar a comprensión das examinadas e atenta contra a lexislación que recolle que deben ser competentes nas dúas linguas.

---

f) tomar disposicións para que se impartan cursos de ensino para adultos e de educación permanente principal ou totalmente nas linguas rexionais ou minoritarias;

Mostra do desinterese da Xunta neste ámbito é a falta de medios básicos por parte do profesorado contratado ou o conflito provocado polo despedimento do profesorado CELGA contratado en condicións de precariedade incumprindo a lexislación laboral como foi sentenciado nos tribunais.

Deixouse de contar coa colaboración dos concellos para a formación de adultos, polo que a súa difusión foi moi inferior e, polo tanto, as persoas inscritas moitas menos.

Non existe ningunha formación lingüística específica para diversos sectores sociais, necesaria para mellorar a competencia e fomentar o galego neses sectores, como poderían ser: o xornalismo, a publicidade, a empresa, o comercio, o asociacionismo, sanidade, etc.

Por outra banda, á marxe dos cursos de lingua, non se toman medidas para que o resto da oferta formativa para adultos e formación permanente se vehicule principalmente en galego, tal como apunta este punto da Carta, polo que consideramos que este **obxectivo non se cumpre**.

---

g) tomar medidas para asegurar o ensino da historia e cultura das que é expresión a lingua rexional ou minoritaria

A aprobación da LOMCE (Lei orgánica de mellora da calidade educativa), que segundo declarou o ministro responsábel naceu co obxectivo de «españolizar» o sistema educativo, supón un paso atrás. Entre outros aspectos, centralízanse contidos en Madrid, redúcese a posibilidade de que as comunidades autónomas adapten o currículo á súa realidade histórica e cultural.

Aínda que o Estado sinala no seu informe a existencia de obxectivos específicos relacionados por este punto da Carta para o ensino obrigatorio e o bacharelato, o certo é que na concreción práctica a través dos estándares de aprendizaxe, aqueles contidos obrigatorios e que o alumnado debe adquirir, a penas existen contidos relacionados con Galiza e os que existen vanse reducindo ao avanzar nas diferentes etapas educativas.

Para o 1.º ciclo da ESO (1.º, 2.º e 3.º) do total de 113²¹ estándares nas materias de Ciencias Sociais e Xeografía e Historia só 14²² teñen relación con Galiza (12%), cantidade e porcentaxe que se reduce a 0 ao chegar a 4º da ESO e 2º de bacharelato. No conxunto, os estándares relacionados con Galiza nestas materias representan o 3%.

---

h) fornecer a formación básica e permanente dos profesores requirida para aplicar os parágrafos do a) ao g) aceptados pola parte;

Este é outro dos compromisos incumpridos. Non se ofrece formación permanente ao profesorado para facilitar a aplicación dos compromisos da Carta. Aínda que o artigo 16 do Decreto 79/2010 expón que as autoridades teñen que deseñar un plan de formación do profesorado coa finalidade de garantir que todo o profesorado teña a suficiente competencia oral e escrita para comunicarse e levar a cabo a súa actividade profesional en galego e coñecer a situación de Galiza, continúa sen ofrecerse unha oferta específica de formación permanente para o profesorado en activo encamiñada a mellorar a súa competencia lingüística²³.

---

i) crear un órgano de control ou órganos responsábeis do seguimento das medidas adoptadas e dos progresos realizados no establecemento ou desenvolvemento do ensino das linguas rexionais ou minoritarias e redactar informes periódicos sobre as súas conclusións que se farán públicos.

Tal e como sinalou a nosa entidade no ciclo anterior, a Xunta négase activa e sistematicamente a cumprir este compromiso. Non se redactou nin se fixo público ningún informe oficial que avalíe a situación e as consecuencias que as medidas regresivas levadas a cabo polo Goberno están a supor para o ensino en galego.

Desde a entrada en vigor do Decreto 79/2010 a comunidade educativa, organizacións sociais, grupos políticos ou nais en pais preocupados solicitaron en incontábeis ocasións información ao respecto e unha avaliación seria dos resultados que para o galego no ensino estaba a supor este decreto, sen obter resposta da Administración. Só tras a presentación do estudo da Mesa sobre a eliminación do galego na educación infantil das cidades a Xunta ofreceu porcentaxes propias sobre o uso do galego nas distintas etapas educativas.

---

²¹ LOMCE. Currículo Xeografía e historia. Real Decreto 1105/2014, de 26 de decembro, polo que se establece o currículo básico da educación secundaria obrigatoria e o do bacharelato. Dispoñíbel en https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2015-37.

²² Consellaría de Educación, Xunta de Galiza. Currículo autonómico de Xeografía e Historia ESO. Dispoñíbel en <https://www.edu.xunta.gal/portal/guiadalomce/secundaria/materias/to/xh>.

²³ Resolución do 7 de abril de 2015, da Dirección Xeral de Educación, Formación Profesional e Innovación Educativa, pola que se convoca a selección de plans de formación permanente do profesorado. Dispoñíbel en http://www.edu.xunta.gal/portal/sites/web/files/protected/content_type/advertisement/2015/04/16/20150416_convocatoria_pfpp2015_gl.pdf

Porén, negáronse a facer públicos os datos, as fontes e a metodoloxía empregada para impedir que se contrastasen. Non foi unha avaliación seria senón simple propaganda. O máximo responsábel da Consellaría de Educación chegou a defender nunha comparecencia do Parlamento Galego que non tiña ningunha obriga legal de facer pública esta información, negando así o compromiso explicitado neste punto da Carta.

Non é certo, como sinala o informe do Estado, que a inspección educativa estea a cumprir este labor, xa que os datos recollidos polo XADE son mera información burocrática, e non se poden considerar unha avaliación real e fiable da presenza do galego no ensino (os centros limitáanse a indicar nesta aplicación que teñen intención de cumprir a lei...).

Porén, o informe do Estado cita un informe da inspección educativa, dependente da Consellaría de Educación e Cultura. A realidade é que de existir ese informe non se fixo público e que os primeiros datos coñecidos son os inseridos no informe do Estado. Predomina polo tanto unha absoluta opacidade sobre o seu labor en relación ao cumprimento da legalidade lingüística.

Os casos que se fixeron públicos tras denuncias públicas de persoas afectadas, en moitos casos a través do servizo a Liña do Galego da Mesa pola Normalización Lingüística, só manteñen a percepción de manterse o cumprimento estrito da legalidade só naqueles aspectos que desamparan o emprego da lingua galega. Como exemplo o apoio da inspección e da chamada valedora do Pobo a un profesor que penalizou unha alumna de 9 anos galego-falante polo uso da forma correcta, legal e lexítima Galiza²⁴.

Cómpre sinalar que a única información publicada de estudos sobre a lingua nas aulas corresponde aos elaborados pola Mesa pola Normalización Lingüística sen apoio da administración pública²⁵, e xa en 2018 un estudo da Real Academia Galega que reafirma o carácter desgaleguizador do ensino e móstrao como un dos factores de abandono da utilización do galego pola infancia²⁶.

PARÁGRAFO 2

En materia de ensino e polo que se refire a territorios diferentes daqueles nos que se falan tradicionalmente as linguas rexionais ou minoritarias, as partes comprométense a autorizar, fomentar ou establecer, se o número de falantes dunha lingua rexional ou minoritaria o xustifica, o ensino dunha lingua rexional ou minoritaria ou nela, nos niveis que se consideren oportunos.

Cómpre denunciar a precarización á que a SXPL somete o profesorado que asume o labor de ensinar galego nas universidades de fóra de Galiza, concretamente o dos lectores ou lectoras, que son a maioría.

Desde hai anos, na maioría dos casos, eses lectores e lectoras eran bolseiros/as temporais, sen contrato laboral, xa que impartían esa actividade con bolsas de formación. Hai uns anos acordárase e comezáranse a dar pasos para ir convertendo paulatinamente en contratos os postos nos lectorados que se estaban a cubrir mediante bolsas, pero agora a Secretaría Xeral de Política Lingüística paraliza e reverte este proceso e executa un novo retroceso para o galego, efectivizado na precarización da actividade e, polo tanto, na precarización da formación lingüística en galego e empeorando a súa imaxe internacional, pois eses/as lectores/as son, na práctica, a imaxe de Galiza e do galego nas súas respectivas universidades, cidades e países.

---

²⁴ *Sermos Galiza*. 17/07/2017. Dispoñíbel en <https://www.sermosgaliza.gal/articulo/lingua/valedora-do-pobo-avala-actuacion-do-centro-penalizou-alumna-empregar-galiza/20170717135917059610.html>. Consultado o 26/09/2018.

²⁵ A Mesa pola Normalización Lingüística, 2016. Dispoñíbel en <https://www.amesa.gal/informes/informe-sobre-lingua-galega-na-educacion-infantil-de-galiza-de-3-6-anos-curso-20162017>.

²⁶ Análise sociolingüística CEIP Ames. Real Academia Galega, 2018. Dispoñíbel en https://academia.gal/inicio/-/asset_publisher/m2gF/content/a-analise-sociolingüistica-do-ceip-agro-do-miño-de-ames-guia-para-recuperar-terreo-para-o-galego-na-infancia?redirect=https%3A%2F%2Facademia.gal%2Finicio%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_m2gF%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-1%26p_p_col_pos%3D1%26p_p_col_count%3D4.

Artigo 9. Xustiza

PARÁGRAFO 1

As partes comprométese, no que respecta ás circunscricións xudiciais nas que o número de residentes que utilizan as linguas rexionais ou minoritarias xustifique as seguintes medidas específicas e segundo a situación de cada unha destas linguas e a condición de que a utilización das posibilidades ofrecidas polo presente parágrafo non sexa considerado polo xuíz un impedimento para correcta administración de xustiza, a:

- a) en procesos penais:
  - facilitar que os órganos xurisdicionais, a petición dunha das partes, desenvolvan os procedementos nas linguas rexionais ou minoritarias.
- b) en procesos civís:
  - facilitar que os órganos xurisdicionais, a petición dunha das partes, desenvolvan o procedemento nas linguas rexionais ou minoritarias.
- c) en procesos ante as xurisdicións pertinentes en materia administrativa:
  - facilitar que os órganos xurisdicionais, a petición dunha das partes, desenvolvan o procedemento nas linguas rexionais ou minoritarias.

O Estado español continúa a incumprir de forma ostensíbel os apartados a.i), b.i) e c.i) da Carta e a non asumir as recomendacións do Comité de Expertos. Continúa sen modificar o marco xurídico (artigos 231 LOPX²⁷ e 142 LAC²⁸) para que as autoridades xudiciais penais, civís e administrativas de Galiza poidan levar a cabo os procedementos nas linguas cooficiais a petición dunha partes, que pola contra si pode impedi-lo e exixir o procedemento en castelán. Temos exemplos abondosos e mesmo a constancia escrita dunha letrada da Administración (antiga secretaria xudicial) de non ser obrigada pola lexislación vixente e de non dispor de aplicación informática que lle facilite levar o procedemento en galego.

A utilización do galego é unha **opción voluntaria** dos xuíces, fiscais, etc. (sempre que non se oponha ningunha das outras partes), incompatíbel na práctica co dereito dos cidadáns/cidadás a solicitar que o procedemento xudicial se desenvolva na súa lingua, como recollen os apartados a.i), b.i) e c.i) da Carta europea.

Nos tribunais de xustiza, antes do inicio de calquera procedemento, non se pregunta de oficio cal é a lingua habitual do cidadán ou cidadá para que esa sexa a lingua de toda a actuación, tanto oral coma documental. Mesmo cando o interesado ou interesada solicita abertamente o seu desexo de que o procedemento e notificacións se tramiten na súa lingua en moitas ocasións non se lle garante este dereito.

-
- **producir, previa solicitude, os documentos relacionados cos procedementos legais nas linguas rexionais ou minoritarias pertinentes, se fose necesario, recorrendo ao uso de intérpretes e traducións que non supuxesen gastos adicionais para as persoas en cuestión:**

Temos constancia de que **tampouco este apartado se está a cumprir**. Na maioría das ocasións, aínda habendo unha solicitude expresa, os secretarios xudiciais néganse a lles facilitar aos interesados notificacións do proceso en galego.

Nestes casos o propio Consello Xeral do Poder Xudicial ampara os secretarios xudiciais que se negan a facilitar sentenzas ou notificacións en galego e nega que exista este dereito cidadán.

---

²⁷ Lei orgánica do poder xudicial. Dispoñíbel en <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1985-12666>.

²⁸ Lei de axuízamento civil. Dispoñíbel en <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2000-323>.

Aínda existen impedimentos para conseguir tradución de sentenzas e no caso de conseguilas, sempre con meses de dilación desde que foi ditada a versión orixinal en español, o que pode aparelar importantes problemas para quen a solicitar. Cómpre sinalar que as audiencias provinciais, cuxos servizos lingüísticos realizan a tradución, non conta con persoal de abondo que axilice o proceso de tradución.

En relación ao incumprimento deste parágrafo, temos que continuar denunciando que o coñecemento do galego continúa a non ser un requisito para exercer como xuíz/a, fiscal/a ou secretario/a xudicial en Galiza.

Mais a escasa utilización do galego no ámbito da xustiza (as estimacións existentes indican que só o 5% das sentenzas son en galego) non se debe só á negativa ou á falta de competencia lingüística de grande parte dos membros do poder xudicial e Ministerio fiscal. Moitas veces é a propia administración a que dificulta este uso.

Un claro exemplo é a aplicación informática de uso obrigado en todos os xulgados, Minerva Nox²⁹ que non permite o uso da lingua galega malia estar proporcionada pola Xunta, obrigando a quen quixer facer o seu traballo en galego a unha sobrecarga de máis do 40%, xa que ten que facer todo o proceso de forma manual e é a principal pexa que limita a vontade, se a houber, de utilización do galego nos xulgados para quen quixer.

Así, escolla persoal dun cidadán, dunha cidadá ou dun funcionario ou funcionaria de empregar a lingua galega supón sempre unha penalización ou sanción para este/a, que implica:

- a) Unha dilación das causas para o cidadán/a, xa que a necesidade de tradución e intérpretes que imponen certos xuíces supón unha ralentización dos procesos.
- b) Un duplo esforzo, pois para desempeñar o seu labor diario deberán asumir tamén un labor de tradución de lexislación, documentos e formularios, que require unha concienciación e voluntariedade que non todos están dispostos a sufrir.

Esta penalización permite constatar a evidente desigualdade perante o español, pois se optaren por este nin se causaría dilación nin sería necesario o sacrificio persoal, pois terían ao seu dispor e desde o primeiro momento a lexislación e formularios neste idioma.

PARÁGRAFO 3

As partes asumen facilitar os textos estatais estatutarios máis importantes nas linguas rexionais ou minoritarias, agás que se proporcionen doutra maneira.

Continúa a se incumprir este compromiso.

As versións en galego dos documentos son escasas, tendo en conta o inxente número de normas que se manexan e adoitan incorporar con retraso as modificacións legais, ou directamente non as incorporan nunca. Referímonos a lexislación que vai desde a relacionada coa protección de consumidoras, o Código de comercio, até lexislación de familia e menores, pasando por lexislación sobre violencia contra a muller ou o Estatuto da vítima. Normativa básica e de manexo cotián.

As traducións de lexislación estatal que existen remítense á súa primeira versión sen seren actualizadas, o que provoca desconfianza e consecuente rexeitamento ante a alta probabilidade de inexactitude.

A plataforma Lexnet, ademais de ser deficiente en materia de seguridade como se demostrou nos gravísimos casos de acceso a procedementos por persoas que non eran parte neles, manteñen un nivel de galego baixísimo para quen se decante pola opción en galego: as bases de datos que conteñen cos que hai que cubrir a maior parte dos formularios que se remiten aos xulgados están en español.

É moi discutíbel a afirmación de que Lexnet «facilita o intercambio da documentación xudicial en soporte electrónico en igualdade de condicións entre o galego e o castelán, ao permitir a realización dos

---

²⁹ Entrevista á maxistrada Carmen Pose. *La Voz de Galicia* 11/07/2018. Dispoñíbel en https://www.lavozdeg Galicia.es/noticia/corballo/corubion/2018/07/11/span-langlsorprendeme-pleno-2018-pona-unha-placa-falar-galegospa/0003_201807C11C8992.htm.

procedementos telemáticos en calquera das dúas linguas», porque aínda que se optar pola lingua galega, nos despregábeis tan só está presente o español, polo que o resultado final é un xustificante de recepción que de oficio está só en español.

En resumo, en materia de xustiza, a análise da situación da aplicación da CELRM no Estado español permite concluír:

- i) Que a normativa aprobada polo Estado español é insuficiente para garantir o cumprimento da CELRM no ámbito da administración de Xustiza.
- ii) Que dita normativa non vai acompañada de medidas de seguimento e control do seu cumprimento.
- iii) Que a mentada regulación debe ser apoiada polos medios humanos e materiais precisos para facela operativa, e que sexan axeitados ao actual nivel de emprego de novas tecnoloxías polos órganos xurisdicionais.
- iv) Que os propios órganos xurídicos do Estado e da comunidade autónoma incumpren sistematicamente o contido da Carta.
- v) Que o cidadán residente na Galiza ve vulnerado sistematicamente o seu dereito a un procedemento xudicial en galego, ou ben se lle respecta este dereito causándolle unha dilación indebida no coñecemento e resolución da súa causa.
- vi) Que os corpos actuantes na administración de Xustiza que asumen o compromiso de garantir o emprego do galego nese ámbito ven multiplicada a súa carga de traballo por falta de apoio das distintas administracións, e por fin
- vii) Que a consecuencia última é a marxinação da lingua galega no eido da administración de Xustiza, colaborando así a un proceso subtil de desaparición do idioma galego.

Artigo 10. **Autoridades administrativas e servizos públicos**

PARÁGRAFO 1

Nas circunscricións administrativas do Estado nas que o número de residentes falantes das linguas rexionais ou minoritarias xustifiquen as medidas que figuran a continuación e segundo a situación de cada lingua, as partes comprométense, na medida na que sexa razoabelmente posíbel, a:

- a) garantir que as autoridades administrativas empreguen as linguas rexionais ou minoritarias;**

As eivas sinaladas no cumprimento deste obxectivo polo Estado no anterior informe do Comité de Expertos non só se manteñen hoxe en día senón que se deron importantes pasos atrás.

O Goberno español segue a legislar en contra das linguas minorizadas aprobando leis que obrigan ao uso do español e impiden o uso das outras linguas oficiais do Estado.

Un claro exemplo é a Lei 39/2015, do 1 de outubro, do procedemento administrativo común das administracións públicas que non mellora a redacción da lei homóloga anterior. O artigo que regula os usos lingüísticos (o 15) é idéntico ao 36 da Lei anterior 30/1992, do 26 de novembro, de réxime xurídico das administracións públicas do procedemento administrativo común.

Outro exemplo é o artigo 56 do Real Decreto Lexislativo 6/2015, do 30 de outubro, polo que se aproba o texto refundido da Lei sobre tráfico, circulación de vehículos a motor e seguridade vial, que impón o uso do castelán en todos os sinais de tráfico. Esta lei provoca que os concellos sexan denunciados por teren os sinais unicamente en galego como o caso do Concello de Gondomar denunciado pola Garda Civil desa localidade.

A lexislación estatal ignora o requisito de capacidade lingüística. Atribúese como mérito mais non se exige tal coñecemento como se pode comprobar aínda na última convocatoria de acceso á función pública.

Tal e como reconece o Estado na páxina 21 do seu informe, hai importantes impedimentos á accesibilidade en galego á administración xeral do Estado especialmente no relativo ás xestións telefónicas ou en liña, así como ás páxinas webs dos ministerios e dos órganos da administración estatal. A maioría só ofrecen textos de presentación ou información estática en galego, mais non permiten facer xestións nin dirixirse a eles usando o galego.

Neste senso, a implantación da administración electrónica está a supor importantes dificultades para garantir o dereito de utilizar o galego perante a administración estatal. Trámites que hai uns anos se facían en galego sen problema en sedes territoriais, hoxe non só non se poden realizar en galego senón que nin sequera admiten que se presente documentación neste idioma.

Continúan a producirse casos moi graves nos que a administración do Estado se nega a aceptar documentación presentada en galego nalgúns casos con consecuencias irreparábeis por falta de prazo para presentar traducións nalgúns casos de documentos emitidos pola propia administración (títulos de formación, certificados,...).

Un caso chamativo foi a denegación dunha axuda³⁰ aos Concellos de Teo, Santa Comba e Santiago por parte do Instituto para a Diversificación e Aforro Enerxético dependente do Ministerio de Industria para a renovación do alumeado público por presentar un certificado do secretario municipal en galego tal e como establece a Lei de uso do galego como lingua oficial polas administracións locais.

Estas actitudes están amparadas polas propias autoridades chegando a dilatar procesos de investigación como no caso denunciado publicamente de petición de tradución a un escrito entregado en Galiza relacionado cun caso de asasinato machista³¹.

Non se tomaron medidas para garantir e avanzar na formación lingüística do funcionariado do Estado como sinalaba a anterior avaliación.

Así mesmo, temos constancia de que moitas administracións territoriais do Estado se negan a tramitar documentacións e expedientes en galego mesmo cando se lles pide expresamente e a lexislación reconece este dereito dos cidadáns/ás.

A atención directa depende da vontade por atender e/ou entender o galego do funcionariado que no caso da administración estatal non ten como requisito para o acceso á función pública o coñecemento da lingua galega.

En relación á administración autonómica existen importantes retrocesos. Á eliminación do requisito de elaborar algunha das probas de acceso á función pública autonómica en 2009, precisamente para demostrar na práctica o dominio da lingua galega, engádeselle a desaparición da opción por defecto en galego na consulta electrónica das publicacións oficiais.

É significativo que tanto a administración estatal como a autonómica son as que acumulan maior número de queixas por vulneración dos dereitos lingüísticos (56%) das tramitadas pola Liña do Galego. Isto ten a ver cunha maior conciencia cidadá das obrigas dos poderes públicos respecto do dereito ao uso do galego, mais tamén cunha continua involución na posibilidade de exercicio destes dereitos³².

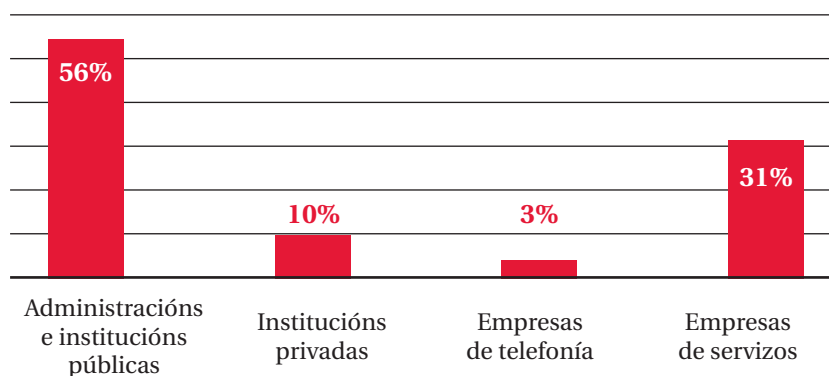
³⁰ A Mesa apoia ao concello de Teo, 20/07/2016. Dispoñíbel en <https://www.amesa.gal/noticias/noticias-da-mesa/mesa-pola-normalizacion-linguistica-apoia-o-concello-de-teo-na-agresion-linguistica-que-sufriu-instituto-para-la-diversificacion-y-el-ahorro-de-energia-idae-dependente-ministerio-de-indust#more-22309>.

³¹ Denuncian discriminación polo uso do galego. 5/11/2015. Dispoñíbel en <https://www.amesa.gal/noticias/noticias-da-mesa/a-marcha-mundial-das-mulleres-e-a-mesa-denuncian-discriminacion-do-uso-da-lingua-galega-na-denuncia-pola-desproteccion-de-isabel-fuentes#more-21700>.

³² Informe Liña do galego 2017. A Mesa pola Normalización Lingüística, 2017. Dispoñíbel en <https://www.amesa.gal/wp-content/uploads/informe-lina-do-galego-2017-pdf.pdf>.

— *Queixas segundo as entidades implicadas (%)*

Esta regresión está detrás dunha idea que comezou a estenderse entre unha parte, polo de agora minoritaria do funcionariado de non teren que utilizar o galego ou enténdelo –contra o que o sinala a Lei de normalización lingüística–, e que ten motivado queixas por vulneración dos dereitos lingüísticos e á cidadanía, como o acontecido nas dependencias da Delegación da Xunta en Lugo onde dúas funcionarias increparon unha cidadá por reclamar atención en galego. Este feito foi investigado e recoñecido pola propia Xunta sen que polo de agora se coñezan as medidas exercidas³³.

En relación con este punto da Carta son de gravidade especial os casos relacionados cos corpos e forzas de seguridade do Estado por canto engaden vulnerabilidade a situación xa de por si delicadas onde pode estar en risco a seguridade e integridade das persoas ou bens. Temos documentados casos onde Garda Civil e Policía Nacional se negan a atender denuncias e avisos graves e urxentes por estaren en galego. Nalgún caso como o da Garda Civil de Gondomar recoñecido pola Comandancia de Pontevedra mais sen contemplar sancións aos responsábeis³⁴.

b) facilitar amplamente formularios e textos administrativos para a poboación nas linguas rexionais ou minoritarias ou versións bilingües;

Tamén se continúa a incumprir este obxectivo e se constatan importantes retrocesos ao respecto. Os documentos e formularios que até hai pouco tempo se podían empregar en galego con normalidade agora só se ofrecen en español. Salienta o caso da Axencia Tributaria, que fixo desaparecer da súa páxina web algúns dos formularios de uso común que até hai pouco eran accesíbeis en galego. É un caso especialmente grave por seren normalmente obrigatorios os trámites realizados nesta axencia e implicaren graves sancións a quen non os cumprir.

Mesmo no caso no que existen modelos nas diferentes linguas oficiais, na actualidade a administración do Estado só distribúe as versións en español e négase a facilitar copia en galego a quen as solicitar.

Porén, esta actitude está presente noutros órganos estatais tamén con graves repercusión para a cidadanía como: Seguridade Social, Servizo de Emprego Público, Ministerio de Interior...

³³ Xunta investiga queixa contra funcionarias de Lugo. Diario *El Progreso*. 3/05/2018. Dispoñíbel en <http://www.europapress.es/galicia/noticia-xunta-investiga-queja-contra-funcionarias-lugo-negaron-atender-mujer-gallego-20180305180905.html>.

³⁴ A Garda Civil négalle atención a un cidadán por utilizar o galego. 10/09/2015. Dispoñíbel en <https://www.amesa.gal/noticias/noticias-da-mesa/a-garda-civil-desculpase-por-vulnerar-os-dereitos-linguisticos-dun-cidadan-ao-que-lle-negou-atencion-por-falar-galego>.

---

c) permitir ás autoridades administrativas redactar documentos nunha lingua rexional ou minoritaria;

- Ignoráronse medidas previstas como a de establecer como norma que todas as comunicacións da administración central (maiormente a de Facenda) se fagan na lingua declarada como habitual no censo, tal e como establecía o Plan xeral de normalización da lingua galega aprobado en 2004.
- Existen graves problemas para poder dirixirse en galego á administración do Estado, nomeadamente a través das sedes electrónicas que, na maior parte dos casos, non ofertan a opción en galego nin admiten documentación nesta lingua. No caso de Facenda é o máis evidente na medida en que o trato con esta administración é obrigatorio para o conxunto da cidadanía.
- A administración do Estado non reconece a validez de documentación oficial redactada en galego. Por exemplo, o Ministerio de Economía négalle a ducias de estudantes acceder a bolsas predoutorais por presentaren o título oficial expedido polas Universidades galegas en galego, cando si se admite en castelán e inglés (non sendo este último oficial en ningún territorio do Estado, como si o é formal e teoricamente o galego na comunidade autónoma de Galiza).
- Continúase sen garantías mínimas por parte da cidadanía de obteren os seus documentos notariais en galego sen que implique demoras ou molestias innecesarias, que evidencian o desleixo da administración en facer efectivos os dereitos lingüísticos da cidadanía.
- A Xunta de Galiza asinou anualmente no período de avaliación convenios³⁵ co Exército español para a prevención de incendios que teñen como primeira cláusula previsións lingüísticas que só permiten o uso do castelán en calquera relación co Exército, seguindo a OM 35/1987 de 17 de xuño, o que supón crear graves vulneracións de dereitos cidadáns en momentos de grande tensión e perigo.

PARÁGRAFO 2

No que respecta ás autoridades locais e rexionais en cuxos territorios exista un número de residentes falantes das linguas rexionais ou minoritarias que xustifique as medidas que figuran a continuación, as partes comprométense a permitir e/ou fomentar:

- a) o uso das linguas rexionais ou minoritarias no marco da administración rexional ou local.**
- b) a posibilidade de que os falantes das linguas rexionais ou minoritarias presenten soliditudes orais ou escritas nestas linguas.**

Tamén neste apartado hai que denunciar importantes retrocesos:

- No informe presentado polo Estado, refírese na sección de «Acceso á Función Pública e formación» á Lei 2/2009, de 23 de xuño, da función pública de Galiza e á acreditación do coñecemento da lingua galega nas probas de acceso á función pública. En realidade esta lei supuxo un paso atrás no cumprimento do artigo 10, como xa recoñeceu o Comité de Expertos no informe do terceiro ciclo (parágrafo 994) pois relaxa a proba de coñecemento do galego na contratación do persoal que traballa para a Administración. Esta Lei 2/2009 de modificación da Lei de función pública eliminou a exixencia de que das probas para o acceso á función pública, cando menos unha fose realizada en galego, eliminando así a necesidade de demostrar o seu coñecemento e correcta expresión para o funcionariado e persoal laboral da administración galega. Agora é suficiente coa certificación de ter superado un curso de galego. Ao non verificarse na práctica a correcta competencia en galego do persoal da administración, non se pode garantir o dereito da cidadanía a ser atendida normalmente nesta lingua.
- Non se estableceron mecanismos que garantan un aumento efectivo da presenza do galego nas entidades receptoras de axudas públicas e, xa que logo, non se puido avaliar o cumprimento.

---

³⁵ Resolución 420/38018/2016, de 13 de xullo. Ministerio de Defensa. Dispoñíbel en <https://www.boe.es/boe/dias/2016/07/22/pdfs/BOE-A-2016-7115.pdf>

- Constátanse incumprimentos na utilización da forma galega dos topónimos como única válida e oficial tanto por parte das diferentes administracións como por empresas ou entidades que contan con financiamento público.
- No período 2014-2016 o orzamento para medidas de fomento do galego da Secretaría Xeral de Política Lingüística supón unha redución de máis do 70% con relación ao 2009.

Tamén no ámbito da administración local hai dificultades para utilizar o galego nalgúns concellos, e elimináronse case de vez as políticas de fomento:

- A privatización de servizos municipais e/ou a súa subcontratación motiva que moitos se deixen de prestar en galego non dando nin sequera opción de atención en galego. O uso exclusivo do castelán nos apartados de perfil do contratante, transparencia e banca electrónica, nos bancos, empresas de concesión de servizo de augas e outros non ofrecen a posibilidade de uso do galego en trámites esenciais como pagamento de taxas, impostos, multas... Na actualidade son moitas as entidades nas que a opción de galego non é posíbel na banca electrónica ou presencial.
- Non se lle exixen garantías de respecto aos dereitos lingüísticos da cidadanía ás empresas concesionarias da administración.
- Moitos cargos públicos nos concellos exprésanse exclusivamente en castelán e néganse a facelo en galego, contravindo mesmo ordenanzas e disposicións desas mesmas administracións locais. Algúns dos concellos máis importantes estanse a caracterizar por unha política de exclusión do galego, deixando de ter o galego como lingua de traballo.
- Apenas medio cento de concellos dispoñen de servizos de normalización lingüística (SNL) para exercer as súas competencias nesta materia e só 16 deles (nove na Coruña e sete en Pontevedra) cobren esta función con persoal fixo ou funcionario.
- Paralización da coordinación desde a Xunta dalgunhas das accións deses servizos de normalización lingüística municipais. Aínda que esa coordinación sempre fora moi escasa e débil, coa constitución da Rede de Dinamización Lingüística en 2011 ficou totalmente paralizada. A esta rede, unha asociación voluntaria vinculada á Secretaría Xeral de Política Lingüística, están adheridas unhas 150 entidades locais, mais sen significar esa adhesión ningún tipo de compromiso nin acción a favor do galego, e sen nin sequera contaren a gran maioría desas 150 entidades con servizos técnicos para o fomento do galego. De feito, esa Rede de Dinamización desenvolve actividades principalmente de carácter cultural nos municipios (exposicións, representacións teatrais, contacontos, etc.), mais non planifica nin desenvolve accións de dinamización lingüística nin nos ámbitos administrativos, nin nos empresariais, hostaleiros, asociativos, etc. Que a Secretaría Xeral de Política Lingüística centrarse a súa acción nos concellos a través desa Rede significou que deixou de promover as xa escasas intervencións conxuntas entre diferentes SNL, e fixo que desde os concellos estes departamentos técnicos fosen percibidos como prescindíbeis, o que favoreceu o peche de moitos deles e, polo tanto, a paralización real de accións de fomento do galego no ámbito da administración local.

A todo isto cómpre sumar a Sentenza 89/2016 do TSXG a respecto da Ordenanza de uso do galego na administración municipal de Lugo³⁶, recorrida neste momento no Tribunal Supremo. Esta sentenza é un freo á evolución positiva de moitos concellos galegos, que comezara en 1986 de cara a unha regulación do uso do galego que permitise a súa utilización por parte da cidadanía en todas as relación co concello, e que se estaba a asentar con lentitude nos últimos 30 anos.

Esta sentenza ataca elementos da política de normalización da lingua galega completamente asumidos e apoiados maioritariamente polo pobo galego, como evidencia o feito de seren aprobados e acordados con total unanimidade das forzas políticas con representación institucional.

³⁶ Sentenza 89/2016. Tribunal Superior de Xustiza de Galiza. Dispoñíbel en <http://www.poderjudicial.es/search/contenidos.action?action=contentpdf&database=AN&reference=7620998&links=uso%20do%20galego%20lugo&optimize=20160316&publicinterface=true>.

Entre estes elementos, que a sentenza ataca, están a rotulación en galego das sinalizacións públicas, o carácter de lingua propia e oficial de Galiza e as súas institucións e o dereito a empregar a lingua propia con absoluta normalidade.

Embora a lexislación e acordos favorábeis á lingua galega sexan poucos e limitados, a vontade xeral por repor, rehabilitar e normalizar o noso idioma, ficara claramente reflectida en textos como o Estatuto de autonomía de Galiza (1981), a Lei de normalización lingüística (1986), a Lei de uso do galego como lingua oficial polas entidades locais (1996), o Plan xeral de normalización da lingua galega (2004), e mesmo na ratificación en 2001 de tratados internacionais como a Carta europea das linguas rexionais e minorizadas ou outros acordos como a Declaración universal de dereitos lingüísticos.

A Sentenza 89/2016 ponlle o carimbo de legalidade e lexitimidade á discriminación de usuarias e usuarios de servizos públicos privatizados por razón de lingua, ao primar o suposto dereito de descoñecemento do galego por parte das empresas prestadoras de servizos á administración municipal fronte ao dereito a empregalo e ser atendido en igualdade de condicións por parte das e dos cidadáns. Este aspecto contravén ademais o contemplado no parágrafo 3 da Carta europea das linguas rexionais e minorizadas.

Na mesma liña de involución constatamos como argumentos semellantes contra calquera avance mínimo para o galego están a reproducirse noutros concellos mesmo contra aspectos asentados pola xurisprudencia. É o caso da oposición e paralizacións por parte dalgúns grupos políticos ao Regulamento de uso do galego no Concello de Cee³⁷, ou a eliminación do uso do galego por parte das autoridades en exercicio das súas funcións no pleno do Concello de Vigo³⁸.

Cómpre sinalar aquí, respecto da aplicación da Lei 39/2015 de procedemento común das administracións públicas como na maior parte dos casos é o Estado quen actúa como se o artigo 15.1 só contemplase a posibilidade de tramitación en castelán, como foi sinalado no propio Congreso dos Deputados a través de pregunta parlamentaria³⁹ a cidadáns que pretenden facer uso da posibilidade de escoller lingua oficial no seu territorio.

É importante sinalar que a suposta liberdade de escolla é falsa de non existir igualdade de condicións e de disposición para as linguas en cuestión.

Por último é preciso sinalar que a Lei de normalización lingüística de Galiza sinala no seu artigo 10 que a única toponimia oficial é a galega. Porén, é cada vez máis abundante a utilización de toponimia deturpada por parte de representantes públicos no exercicio das súas funcións, de organismos públicos, empresas públicas de transporte e mesmo as radios e televisións públicas.

PARÁGRAFO 3

No que respecta aos servizos públicos proporcionados polas autoridades administrativas ou outras persoas que actúen no seu nome, as partes comprométense, no territorio no que se empregan as linguas rexionais ou minoritarias, de acordo coa situación de cada lingua e na medida en que sexa razoablemente posíbel, a:

a) garantir que as linguas rexionais ou minoritarias se empreguen na prestación do servizo;

Este obxectivo incúmprese na maioría dos casos. Como xa sinalamos, un problema cada vez máis estendido co que nos temos que encontrar é que a privatización de servizos municipais e/ou a súa subcontratación motiva que moitos se deixen de prestar en galego non dando nin sequera opción de atención en galego, baixo o argumento de seren empresas foráneas.

---

³⁷ «Cee queda sen regulamento para o impulso da lingua galega». *Que pasa na Costa*. 6/11/2015. Dispoñíbel en <https://quepasanacosta.gal/cee-queda-sen-regulamento-para-o-impulso-da-lingua-galega-pola-negativa-de-psoe-pp-e-ciudadanos/>.

³⁸ «El gallego deja de ser la única lengua de los plenos de Vigo». *La Voz de Galicia*. 29/08/2016. Dispoñíbel en https://www.lavozdeg Galicia.es/noticia/vigo/vigo/2016/08/29/gallego-deja-unica-lengua-pletos-concello-vigo/0003_201608V29C2991.htm.

³⁹ Pregunta sobre incumprimento por parte da Axencia Tributaria dereitos cidadáns galegos na declaración IRPF. Congreso dos Deputados. Número de rexistro: 0036056. 30/05/2017.

Non se lle exixen garantías de respecto aos dereitos lingüísticos da cidadanía ás empresas concesionarias da administración.

Os servizos públicos dependentes da administración do Estado non garanten en xeral a prestación do servizo en galego tal e como foi sinalado. Porén, no caso de servizos externalizados, esta situación afecta tamén á administración local e autonómica.

Esta situación pódese exemplicar a través dun caso acontecido no Concello do Carballiño onde o servizo de recadación tributaria (atendido telefonicamente por unha empresa situada fóra de Galiza) se negou a informar un cidadán por falar galego⁴⁰.

A situación de inseguridade no uso do galego nas relacións con empresas privadas concesionarias de servizos públicos tamén é utilizada por estas empresas para mellorar a súa posición en situacións de conflito de intereses alleos á lingua, como caso da empresa Fomento de Construcciones y Contratas que alegou descoñecemento do galego ante un conflito coa administración pública (Mancomunidade da Barbanza) aínda estando obrigada por contrato a utilizalo⁴¹.

PARÁGRAFO 4

Co fin de aplicar as disposicións dos parágrafos 1, 2 e 3 por elas aceptados, as partes comprométense a adoptar unha ou máis das seguintes medidas:

b) contratación e, no seu caso, formación dos funcionarios e outros empregados necesarios para os servizos públicos;

As consideracións formuladas polo Comité de Expertos no seu anterior informe con respecto ao non cumprimento deste obxectivo por parte do Estado continúan a ser totalmente válidas, pois nada mudou en positivo.

A convocatoria de acceso á función pública estatal non contempla como requisito para traballar en Galiza o coñecemento da lingua propia. Ao non estar fixado este requisito a formación fica á vontade do funcionariado.

PARÁGRAFO 5

As partes comprométense a permitir o emprego ou adopción de patronímicos nas linguas rexionais ou minoritarias a petición dos interesados.

Malia que houbo avances lexislativos para simplificar o proceso, continuamos a constatar casos nos que algúns responsábeis dos rexistros impiden a inscrición de patronímicos en galego.

Algúns xulgados teñen manifestado dúbidas sobre a legalidade de favorecer a restitución de apelidos castellanizados baseándose nunha circular do Rexistro Civil Central dependente do Ministerio de Xustiza que sinala que non se deben corrixir aqueles apelidos que xa forman parte do chamado «acervo nacional». Un caso significativo foi o dunha cidadá á que se lle negou a posibilidade de restituir á forma correcta o apelido Rei por Rey aludindo a intepretación citada, malia contar con informes científicos sobre a orixe do apelido certificados pola Real Academia Galega e a postura favorábel da fiscalía⁴².

---

⁴⁰ «O Concello do Carballiño négase a atender un cidadán por falar galego». 2/07/2014. Dispoñíbel en <https://www.amesa.gal/noticias/noticias-da-mesa/o-concello-do-carballino-negase-a-atender-un-cidadan-porque-falaba-galego>.

⁴¹ «Conflito aberto coa Mancomunidade da Barbanza». 24/11/2014. Dispoñíbel en <https://www.amesa.gal/noticias/noticias-da-mesa/a-mesa-exixelle-a-xunta-que-defenda-oficialidade-do-galego-ante-ao-desprezo-de-fomento-de-construcciones-y-contratas-fcc-no-conflito-aberto-coa-mancomunidade-do-barbanza>.

⁴² «Fiscal apoiou galeguización apelido dunha moza de Muxía». *La Voz de Galicia*. 03/04/2017. Dispoñíbel en https://www.lavozdeg Galicia.es/noticia/carballo/muxia/2017/04/03/span-langgl-fiscal-apoiou-galeguizacion-spanspan-langglido-apelido-dunha-moza-muxia-finalmente-foi-denegadaspan/0003_201704C3C2993.htm.

Artigo 11. Medios de comunicación

A día de hoxe, a porcentaxe de uso do galego nos medios de comunicación é inferior á que existía na década dos oitenta. Multiplicáronse os medios en español e os medios públicos do Estado contan cunha mínima porcentaxe de emisións en galego.

PARÁGRAFO 1

As partes comprométense, para os usuarios das linguas rexionais ou minoritarias nos territorios nos que se falan as devanditas linguas, segundo sexa a situación de cada lingua, na medida na que os poderes públicos directa ou indirectamente teñan competencias, atribucións ou xoguen un papel neste ámbito, respectando o principio de independencia e autonomía dos medios de comunicación, a:

- a) **na medida na que a radio e a televisión teñan unha misión de servizo público:**
- **asegurar a creación de, polo menos, unha emisora de radio e unha canle de televisión nas linguas rexionais ou minoritarias;**

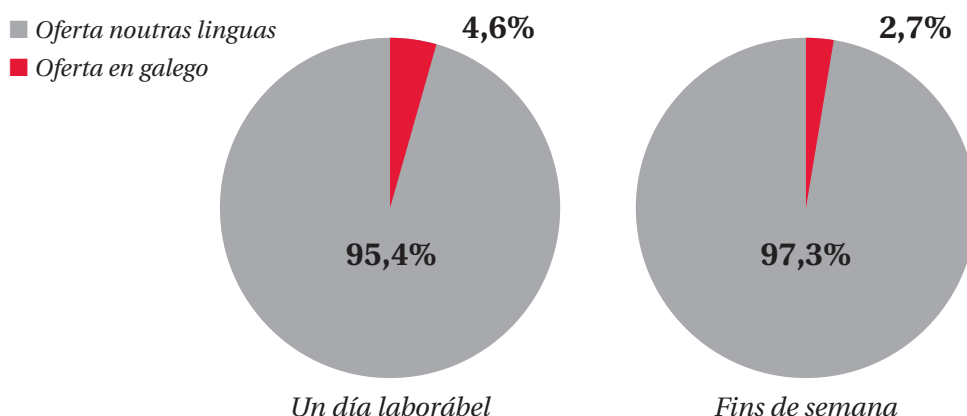
Temos que constatar a consolidación da deriva negativa na que entrara xa en períodos de avaliación anteriores a Radio Televisión Pública do Estado (RTVE), que reducira drasticamente as súas emisións en galego en TVE e en RNE. O contido en galego das descoñexións de TVE continúa reducido á mínima expresión, e en relación a RNE non só non se fixo nada por recuperar as emisións de Radio 4 en galego, senón que a recente remodelación de Radio 5 consolidou a eliminación do galego das súas desconexións.

A este respecto o propio informe do Estado reconece que a emisora de radio e televisión pública española RTVE só emite en galego 15 minutos de luns a venres en TV que aumenta a só 50 minutos diarios na radio.

Esta falta de apoio por parte dos medios de comunicación públicos supón que a porcentaxe de galego no conxunto das emisións televisivas e radiofónicas se reduza máis ano tras ano, coas conseguíntes consecuencias negativas para a lingua de Galiza.

A única emisora integramente en galego é a CRTVG, porén, é especialmente grave a insuficiencia ou carencia, segundo os casos, dunha programación destinada á poboación infantil e xuvenil no noso idioma. A programación para este segmento de poboación está limitada ao emitido pola TVG o que supón sobre o conxunto da programación para esta idade un 4,6% de segunda a sexta feira, e redúcese ao 2,7% na fin de semana, tal e como revelou o estudo realizado pola Mesa pola Normalización Lingüística⁴³.

— Programación diaria infantil en galego

⁴³ A situación da lingua galega na programación infantil. A Mesa pola Normalización Lingüística, 2017. Dispoñíbel en <https://www.amesa.gal/wp-content/uploads/a-situacion-da-lingua-galega-na-programacion-televisiva-infantil-pdf.pdf>.

Constátase a necesidade de actualización de contidos no referido a filmes e series dobradas, moitas delas en reemisión constante desde hai anos e con apenas contidos novos.

---

b) fomentar e/ou facilitar a creación de, polo menos, unha emisora de radio nas linguas rexionais e minoritarias;

Continúa a incumprirse totalmente este obxectivo xa que non hai ningunha emisora de radio privada que emita principalmente en galego. O uso do galego nas emisoras existentes no territorio de Galiza continúa a ser marxinal.

Outra cousa son as emisoras locais que por proximidade ao seu público emiten en galego e buscan alternativas para compartir contidos e novas en galego. É o caso de Emuga-Radiofusión citado no informe do Estado.

---

c) fomentar e/ou facilitar a creación de, polo menos, unha canle de televisión nas linguas rexionais e minoritarias;

O incumprimento deste compromiso é total. Nas televisións privadas que emiten para o conxunto do Estado o uso do galego foi totalmente inexistente. Na única televisión privada de ámbito autonómico que emitiu entre 2014 e 2016 para o conxunto de Galiza a programación en galego é moi reducida, sen que a Xunta fíxese nada por garantir que se cumpra a porcentaxe mínima establecida na concesión da licenza (50%). Neste momento non hai ningunha canle privada emitindo en galego para todo o territorio.

---

d) fomentar e/ou facilitar a produción e distribución de obras sonoras e audiovisuais nas linguas rexionais ou minoritarias;

Tamén no ámbito das axudas públicas concedidas ao sector audiovisual houbo importantes recortes.

As producións audiovisuais galegas continúan sufrindo importantes dificultades de distribución nas salas comerciais, sobre todo as versións en galego, sen que a Xunta se implicase en mudar isto. Así, malia ser certo que existen axudas á produción, non se fai nada por garantir que sexan rodadas en versión orixinal en galego nin para promover a distribución destes produtos audiovisuais mesmo dos dobrados ao galego.

O goberno galego non mostra interese en chegar a acordos con compañías privadas para que oferten a opción de ver filmes ou series dobradas ou subtituladas lingua galega a través da TDT, mercado de DVDs ou plataformas dixitais como Movistar, Netflix ou HBO. A presenza da opción de galego neste mercado é anecdótica, cando varias distribuidoras xa se teñen manifestado dispostas a chegar a acordos e mesmo algunhas xa o fixeron no pasado mais desistiron pola falta de negociación por parte da Xunta (p. ex., Filmax e Luk Internacional).

Tampouco hai apoio á distribución de filmes estranxeiros dobrados ou lexendados para o galego: no período de avaliación non se distribuíu ningún filme lexendado nin dobrados ao galego nas salas de cine comerciais de Galiza. É así unha situación excepcional e única no conxunto das linguas que teñen rango de oficialidade no Estado español.

---

e) fomentar⁴⁴ e/ou facilitar a creación e/ou mantemento de polo menos un periódico nas linguas rexionais ou minoritarias;⁴⁵

Incúmprese tamén este compromiso. Non existe en Galiza ningunha publicación diaria en papel integramente en galego e só unha semanal, *Sermos Galiza*.

---

⁴⁴ Dispoñíbel en <https://www.publico.es/culturas/escandalo-sbvenciones-feijoo-lengua-gallega.html>.

⁴⁵ Dispoñíbel en <http://www.galiciainconfidencial.com/noticia/45086-axudas-polo-galego-voz-faro-suman-millon-prensa-dixital-galego-3400>.

Tal e como indica o informe do Estado existen importantes axudas para a utilización do galego a medios de comunicación escritos. En 2017 esta cantidade foi de 1 800 000 euros (directa) que aumentan até os 20 millóns de euros se contabilizarmos a publicidade e os convenios asinados á marxe da convocatoria pública⁴⁶. Só 200 000 euros foron destinados a medios integramente en galego.

Ademais o informe non sinala que o uso do galego nestes medios é hoxe menor que a finais do franquismo e que apenas chega ao 5%. A utilización aumenta se consultarmos as edicións dixitais con tradutor automático, sen ningún tipo de revisión ou corrección humana, que consecuentemente ofrece en moitas ocasións textos inintelixíbeis que non aconsellan o seu uso.

Neste momento e exclusivamente por iniciativa social, está en marcha a captación de subscricións para pór en andamento un xornal impreso en lingua galega.

A consulta dos datos do estudo do IGE 2013 pode ofrecer mellor visión ao respecto. Só o 3,69% da poboación galega le imprensa só en galego ou maioritariamente en galego⁴⁷. A causa está na imposibilidade de atopar cabeceiras só ou maioritariamente en galego agás dixitais como *Sermosgaliza.gal*, *Praza.gal*, ou *Galiciaconfidencial.com*, para todo o territorio, ou pequenos xornais comarcais como *Quepasanacosta.gal* ou *Xornaldevigo.gal*.

— *Persoas segundo a lingua que usan para ler a prensa. Galiza. Ano 2013*

<i>En galego sempre</i>	<i>Máis galego que castelán</i>	<i>Máis castelán que galego</i>	<i>En castelán sempre</i>
0,84	2,89	35,52	60,76

Variábeis de corte: tempo = 2013 / Variábeis en filas: espazo / Variábeis en columnas: medidas, lingua que usa para ler a prensa. IGE. Enquisa estrutural a fogares.

Nota: os datos fan referencia á poboación de 16 ou máis anos. Non se inclúe a poboación que non le a prensa e a que non pode ler ou entender na actualidade por enfermidade ou discapacidade. Non se inclúe «Outras situacións» («Galego/castelán e outras linguas» e «Outras linguas/linguaxe de signos») por falta de tamaño de mostra.

g) apoiar a formación de xornalistas e demais persoal para os medios de comunicación que empreguen as linguas rexionais ou minoritarias

Non existe ningunha liña de actuación para a formación de xornalistas e outro persoal dos medios que empregan o galego.

PARÁGRAFO 2

As partes comprométense a garantir a liberdade de recepción directa das emisións de radio e televisión dos países veciños nunha lingua usada de forma similar ou idéntica á unha lingua rexional ou minoritaria, e a non opoñerse á retransmisión das emisións de radio e televisión dos países veciños na devandita lingua. Así mesmo, comprométense a garantir que non se imporán restricións á liberdade de expresión e á libre circulación da información na prensa escrita nunha lingua empregada de forma idéntica ou similar á unha lingua rexional ou minoritaria (...).

O incumprimento deste parágrafo é absoluto. Hoxe en día segue a ser imposible recibir en Galiza as emisións de radio ou televisión de Portugal, malia a proximidade lingüística e cultural e ser o portugués un Estado socio e aliado do español que amosou o seu interese en posibilitar esta recepción.

⁴⁶ *Sermos O Diario Galego*. Especial ti contas. 17 de maio 2018.

⁴⁷ Dispoñíbel en [http://www.ige.eu/igebdt/esqv.jsp?ruta=verTabla.jsp?OP=1&B=1&M=&COD=6955&R=9912\[12\]&C=1\[0\];0\[0:1:2:3\]&F=&S=2:2013&SCF=](http://www.ige.eu/igebdt/esqv.jsp?ruta=verTabla.jsp?OP=1&B=1&M=&COD=6955&R=9912[12]&C=1[0];0[0:1:2:3]&F=&S=2:2013&SCF=).

Artigo 12. Actividades e servizos culturais

Malia vírense cumprindo en anteriores anos en maior ou menor medida os compromisos adquiridos no parágrafo 1 deste artigo pola Xunta de Galiza, a política cultural do actual Goberno e a asfixia económica á que somete o sector deron lugar a gravísimos retrocesos neste ámbito:

- Dificultade de acceso e distribución de obras audiovisuais ou cinematográficas en galego nas salas comerciais.
- Redución das axudas á tradución de ou ao galego.
- Cómpre salientar as dificultades que atravesamos o sector do libro galego e a impasividade da Xunta neste sentido, que continúa a o afogar cunha dura política de recortes. As cifras tiradas do *Informe sobre datos da edición en Galicia 2006-2016* publicado polo Consello da Cultura Galega, indican que a evolución global da cifra de libros publicados en galego sofre unha caída dun 52,4% de libros inscritos entre 2010 e 2016. Un 50,7% do total de libros inscritos en ISBN en Galiza en 2016 foron publicados en galego. Esta cifra supón unha diferenza de 10,8 puntos porcentuais con respecto á do ano anterior, no que un 61,5% do total de libros inscritos no ISBN en Galiza foron publicados en galego.
- Imposibilidade de acceso ás obras audiovisuais ou cinematográficas noutras linguas traducidas e/ou subtituladas ao galego. Agás as que en ocasións emite a TVG (coas limitacións antes sinaladas), non existe oferta nin nas salas de cinema comercial, nin en formatos alternativos (DVD, CD...).
- En relación á dobre ao galego de filmes, en 2015 os créditos iniciais destinados a este fin pola CRTVG ascendían a 3 400 000 euros no 2015, tal e como sinala o Estado no seu informe. Porén, a contía executada foi de 1,8 millóns de euros tal e como sinalou a propia directora xeral de Relacións Institucionais e Parlamentarias da Xunta de Galiza en resposta por escrito a unha pregunta parlamentaria.
- Para 2016 o máximo consignado para este fin foi dun máximo de 1,4 millóns de euros e aínda se descoñece a cantidade efectiva executada. En calquera caso a redución de orzamento para dobre baixou arredor dun 60%.
- Salvo algunha acción publicitaria para promocionar a programación de música ou actividades en galego nas festas, non se fixo ningunha acción para a presenza da lingua nestas actividades, que con frecuencia é a actividade cultural máis relevantes en numerosos concellos e parroquias de Galiza.
- As dificultades de acceso a actividades e servizos culturais en galego nos concellos limítrofes co territorio galego e de fala galega son permanentes.

PARÁGRAFO 3

As partes comprométense, na súa política cultural no estranxeiro, a dar un lugar apropiado ás linguas rexionais ou minoritarias e á cultura que elas expresan.

Entendemos que o compromiso expresado neste parágrafo non se está a cumprir, pois na política cultural do Estado para o estranxeiro (nas actividades organizadas polo Ministerio de Exteriores, do Ministerio de Cultura ou as programadas polo Instituto Cervantes) non se lle dá á lingua e á cultura galega o lugar que merece (agás a colaboración, moi puntual, dalgún centro do Cervantes coa SXPL para organizar cursos de lingua galega).

Artigo 13. Vida económica e social

PARÁGRAFO 1

Con referencia ás actividades sociais e económicas, as partes acordan, en todo o país:

- a) **eliminar da súa lexislación calquera cláusula que prohiba ou limite sen causas xustificadas o uso de linguas minoritarias ou rexionais en documentos relacionados coa vida social ou económica, en concreto contratos laborais, así como en documentos técnicos como instrucións para o uso de produtos ou instalacións;**
- b) **prohibir a inserción en regulacións internas e documentos privados de compañías de calquera cláusula que exclúa ou restrinxa o uso de linguas minoritarias ou rexionais, polo menos entre usuarios da mesma lingua**
- c) **oporse a prácticas deseñadas para desaconsellar o uso de linguas minoritarias ou rexionais en relación con actividades sociais ou económicas.**
- d) **facilitar e/ou fomentar, por outros medios distintos dos contemplados no apartados anteriores, o emprego das linguas rexionais e minoritarias**

Neste ámbito a Carta continúa a incumprirse en termos xerais, afectando ademais as discriminacións lingüísticas ás garantías para exercer outros dereitos, como a igualdade de oportunidades no acceso a un posto de traballo. A maioría dos convenios laborais continúan a non recoñecer os dereitos lingüísticos das traballadoras e traballadores.

Malia existir o compromiso expreso de prohibir regulacións internas que restrinxan o uso das linguas minorizadas, estas continúan a existir. Ilustra este caso o contemplado no denominado Código ético de Ferroatlántica⁴⁸, multinacional con varias fábricas en Galiza e que recibiu axudas públicas, que negaba expresamente a posibilidade de utilización de linguas diferentes do castelán, francés, inglés e chinés, nas relacións entre traballadores/as e empresa. A acción da Mesa pola Normalización Lingüística e do comité de empresa de Ferroatlántica en Cee e Dumbría conseguiu que a empresa mudase este artigo do código ético. Lamentablemente esta modificación produciuse sen que interveñesen as autoridades públicas malia estaren informadas da situación.

Continúan a darse casos de acoso laboral e intimidacións por falar en galego e non hai un plan de actuación por parte do Goberno para que este tipo de situacións non se continúen a producir. Mesmo constatamos situación de presións a usuarios de servizos comerciais para que muden de lingua nas relacións coas empresas⁴⁹.

O caso máis evidente desta situación é o do sector da atención telefónica, imprescindible en servizos básicos como auga, luz, telefonía, banca, seguros e mesmo administración pública. Entre 2010 e 2012 destruíronse 2040 postos de traballo de persoas capacitadas para atenderen en galego. A deslocalización a terceiros países dos centros de chamada obriga á utilización exclusiva do castelán para quen quixer ser atendido, vulnerando o dereito de atención en galego. A reivindicación de opción en galego nestes servizos mobilizou miles de persoas en cidades como Vigo, Ourense e A Coruña, onde se concentran grande parte destes centros de chamadas en Galiza⁵⁰.

Fronte ás máis de 200 disposicións que obrigan ao uso do castelán en actividades comerciais ou de información aos consumidores, só existe para o galego unha norma que ampara timidamente o uso do galego mais que non establece mecanismo para facelo efectivo.

---

⁴⁸ O código ético de Ferroatlántica non permite a utilización do galego. 5/10/2016. Dispoñíbel en <https://www.amesa.gal/noticias/noticias-da-mesa/o-codigo-etico-de-ferroatlantica-non-permite-o-uso-galego-nas-reclamacions-internas-da-empresa-vulnerando-legalidade>.

⁴⁹ Informe Liña do Galego 2016. A Mesa pola Normalización Lingüística. 2017.

⁵⁰ 900 empregos en perigo na Coruña polo desprezo ao galego. Dispoñíbel en <https://www.amesa.gal/noticias/noticias-da-mesa/900-empregos-en-perigo-na-coruna-polo-desprezo-ao-galego-na-empresa-extel>.

Continuamente constatamos a imposibilidade dos/as usuarios/as de servizos de empresas non só de seren atendidos en galego, senón que en moitas ocasión non se lles permite expresárense en lingua galega.

Un caso especialmente grave foi o acontecido a unha meniña de 10 anos a quen se lle recriminou o uso do galego nun campamento hípico de verán. Ante a inacción das autoridades os pais víronse na obriga de retirar a súa filla do campamento⁵¹.

Para pór fin a esta situación e aplicar en Galiza o contemplado neste artigo da Carta, a Mesa pola Normalización Lingüística promoveu a Iniciativa lexislativa popular para a garantía dos dereitos lingüísticos no ámbito socioeconómico que contaba co aval inicial de 125 persoas dos ámbitos empresarial, académico, cultural e social. O número de apoios certificados oficialmente aproximouse ás 30 000 sinaturas. Ademais numerosas asociacións empresariais, culturais, de consumidores e sindicais manifestaron publicamente o seu apoio.

Finalmente esta ILP non foi tomada en consideración polo Parlamento Galego ao contar só cos votos favorábeis dos grupos parlamentares da oposición.

En calquera caso o amplo apoio social demostrou como existe unha vontade ampla para poder utilizar o galego en igualdade de condicións no ámbito socioeconómico, e que non é suficiente a elaboración de plans de actuación se non hai respaldo legal á utilización da lingua galega quer por consumidores, quer polo empresariado.

En relación ao apartado d este parágrafo o período que avaliamos caracterizouse pola inexistencia de axudas á galeguización das empresas. Tamén neste aspecto constátase a inutilidade da planificación se non existen axudas por vía directa ou indirecta para a introdución das mudanzas precisas. Mesmo nos casos de empresas con vontade de utilización do galego con normalidade, atópanse con problemas de tipo legal mais tamén con dificultades técnicas relacionadas coa inexistencia de programas informáticos en galego ou coa necesidade de asumir un gasto que non é compensado pola administración pública a través dos mecanismos de que dispón.

PARÁGRAFO 2

No que respecta ás actividades económicas e sociais, as partes comprométense, na medida na que as autoridades públicas teñan competencias, no territorio no que se empregan as linguas rexionais ou minoritarias e na medida na que sexa razoablemente posíbel, a:

- a) incluír nos seus regulamentos financeiros e bancarios disposicións que permitan, por medio de procedementos compatíbeis cos usos comerciais, o emprego das linguas rexionais ou minoritarias na redacción de ordes de pagamento (cheques, letras de cambio) ou outros documentos financeiros ou, no seu caso, garantir a aplicación das devanditas disposicións;**

Este obxectivo continúa a incumprirse. A inmensa maioría das entidades bancarias que operan en Galiza non dispoñen de documentación bancaria nin financeira accesíbel en galego, nin existe ningún tipo de regulación que protexa os dereitos lingüísticos dos galegofalantes neste ámbito. A venda das antigas caixas galegas (Caixa Galicia e Caixanova), que foran as entidades que nos períodos anteriores avanzaran na incorporación do galego á súa documentación, supuxo un grande retroceso neste ámbito. A entidade sucesora, Novagalicia Banco primeiro e despois Abanca, malia manter en xeral o uso do galego na publicidade, caixeiros, etc. deixou de disponibilizar a opción de galego en moitos contratos e trámites habituais.

Segundo o informe ao respecto elaborado pola Mesa pola Normalización Lingüística, non opera neste momento en Galiza ningunha entidade bancaria que permita realizar todos os trámites en galego. No que ten a ver coa banca electrónica só chegan ao 40% as entidades que permiten operacións básicas neste idioma⁵².

---

⁵¹ O Centro hípico de Casas Novas humilla unha nena de 10 anos por falar galego. 27 de xuño de 2015. Dispoñíbel en <https://www.amesa.gal/noticias/noticias-da-mesa/o-centro-hipico-casas-novas-de-arteixo-humilla-unha-nena-de-dez-anos-por-falar-en-galego>.

⁵² Informe banca. A Mesa pola Normalización Lingüística, 2018.

---

b) nos sectores económicos e sociais baixo o seu control directo (sector público), realizar accións que fomenten o emprego das linguas rexionais ou minoritarias;

Este punto da Carta tampouco se cumpre, e mesmo se constatan pasos atrás en relación con anteriores períodos de avaliación.

Non houbo tales actividades de promoción do galego. Empresas públicas como Renfe e Adif (servizos ferroviarios), Correos e Telégrafos ou Aena (aeroportos) só utilizan o galego parcialmente nalgunha da súa documentación externa máis formalizada, porén nos últimos anos hai unha deriva cada vez máis reacia a recoñecer a diversidade lingüística do Estado, e por exemplo no caso de Renfe déronse pasos atrás evidentes, mesmo incumprindo a lexislación estatal no referido á toponimia. Malia estar regulado que o persoal destas empresas debe atender a clientela en galego cando así o solicitar, nunca houbo suficiente persoal con capacidade de atención en galego nin hai programas de formación para solucionalo.

No que respecta á Xunta, tampouco se cumpre este punto e mesmo se vulnera a propia normativa autonómica. Non se contempla a utilización da lingua galega en empresas que asinan contratos coa administración pública. Nin sequera a Consellaría de Educación e Cultura, que ten as competencias en normalización, e que nega a atención en galego en actividades formativas que subcontrata.

En materia de recursos contractuais, a Xunta de Galiza atribuíu ao Tribunal Central de Recursos Contractuales as súas competencias (BOE, 25 de Novembro de 2013). Xa que logo, todos os recursos especiais terán que ser redactados en castelán, o que só acontece no caso galego fronte ás outras linguas oficiais no Estado.

---

c) asegurar que os servizos sociais como hospitais, residencias de anciáns e albergues ofrecen a posibilidade de recibir e atender na súa propia lingua empregando unha lingua rexional ou minoritaria a aqueles que precisen coidados por mor de enfermidade, a idade ou outras razóns;

O Servizo Galego de Saúde (SERGAS) está só formalmente galeguizado en parte da súa sinalización e da súa documentación. Porén, a maioría do persoal sanitario non está capacitado para atender en galego. Nin sequera a nivel escrito se garante este dereito. A Mesa denunciou casos moi graves nos que varios hospitais do SERGAS retrasaban durante meses operacións cirúrxicas de pacientes só por pediren asinar o seu consentimento informado en galego. A situación na sanidade privada é moito peor, cun uso nulo do galego.

A Consellaría de Traballo e Servizos Sociais caracterizouse neste último período polo retroceso no respecto ao galego. Por exemplo excluíu o galego da publicación da súa Carteira de servizos sociais e dificultou que os traballadores sociais poidan facer o seu traballo en galego elaborando un modelo de Informe social unificado só dispoñíbel en español.

As residencias de terceira idade utilizan de forma abrumadora o castelán en todas as súas actividades, a pesar de que as persoas maiores en Galiza son moi maioritariamente galegofalantes.

---

d) asegurar cos medios apropiados que as instrucións de seguridade se atopan tamén redactadas nas linguas rexionais ou minoritarias;

Non se fixo nada por cumprir este obxectivo. Os anuncios de seguranza nos soares en construción, elevadores, instrucións en casos de incendio, etc, están na maioría dos casos en castelán, e non existe ningunha regulamentación ao respecto que garanta o dereito a que esa información estea en galego.

Artigo 14. Intercambios transfronteirizos

A Carta sinala unha serie de obrigas para os intercambios transfronteirizos que son de aplicación ás relacións entre Galiza e Portugal:

- a) **Aplicar os acordos bilaterais e multilaterais existentes que os relacionan cos Estados en que se usa a mesma lingua de forma idéntica ou similar, ou cando sexa preciso procurar a conclusión de ditos acordos, para fomentar contactos entre usuarios da mesma lingua nos estados afectados, nas áreas da cultura, educación, información, formación profesional e permanente.**
- b) **Para o beneficio das linguas rexionais ou minoritarias, facilitar e/ou promover a cooperación entre fronteiras, en concreto entre as autoridades locais ou rexionais en cuxo territorio se usa a mesma lingua en forma idéntica ou semellante.**

Malia isto, os acordos institucionais que facilite ou favoreza os contactos entre Galiza e Portugal continúan a ser anecdóticos. O Estado non chegou a ningún acordo bilateral con Portugal neste sentido.

A cooperación entre as autoridades locais de Galiza e de Portugal, así como a propiciada polo Goberno galego, é practicamente anecdótica.

A MESA POLA
NORMALIZACIÓN
LINGÜÍSTICA